

Oponentský posudek

Autor práce: Markéta Skořepová

Název práce: Struktura venkovských domácností v první polovině 19. století

Bakalářská práce. Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2007 .

Bakalářská práce Markéty Skořepové se zabývá problematikou, která pro zvolené období není u nás téměř vůbec probádána. Navíc ke svému zkoumání autorka zvolila prameny, které z hlediska demografického bádání jsou poněkud opomíjené. Její práce je tak v tomto směru inovátorská a kromě hlavního cíle, jímž bylo studium struktur venkovských domácností, přináší i analýzu toho, jak dalece jsou pro takovéto téma využitelné zповědní seznamy, stejně jako další prameny farní provenience.

Autorka si práci velmi dobře rozvrhla, když nás nejprve seznamuje s tématem, prameny a literaturou, poté přechází k charakteristice demografického vývoje, na níž plynule navazuje výzkumem rodinných struktur. Práci vhodně dokreslují na závěr připojené grafy i velmi kvalitně reprodukované ukázky použitých pramenů doplněné mapy a plány zkoumaného městečka Nový Rychnov. Z úvodní části je pozoruhodný na bakalářskou práci značně obsáhlý rozbor pramenů, v němž M. Skořepová neprovádí pouze pramennou kritiku, ale zaznamenává i relevantní studie, které se podobným typem pramenů zabývaly.

Hlavní část práce je členěna do dvou oddílů, z nichž první je věnován demografickému vývoji Nového Rychnova. Autorka dokumentuje růst počtu obyvatel v první polovině 19. století. Jistě by bylo zajímavé srovnat tento vývoj se starším obdobím – z práce ovšem není zřejmé, zda k podobnému výzkumu existují vhodné prameny – popř. s vývojem v období mladším. Vhodným doplňkem naopak je provedená excerptce počtu narozených, které autorka sleduje v dlouhé řadě od r. 1801 do r. 1855. M. Skořepová záměrně rezignovala na výpočet průměrného sňatkového věku s tím, že malý počet dat by přinesl zkreslení. Přesto se domnívám, že tato charakteristika by samoúčelná nebyla – počet 429 svateb uskutečněných v 1. polovině 19. století nebyl tak malý a při vhodném uskupení (průměr za jednotlivá desetiletí) by výsledek jistě vypovídající hodnotu měl. Autorka tento drobný nedostatek vyrovnává tím, že při výzkumu sňatkového věku pracuje s věkovými kategoriemi. Při výzkumu sňatečnosti autorka dochází k závěru, že ve sledovaném období stoupá šance

vstoupit do manželství (s. 35). Nejsem si však zcela jistá, že shromážděná data toto skutečně potvrzují. Růst absolutního počtu svateb odráží pouze růst počtu obyvatel. Navíc M. Skořepová sama ukazuje, že ve 2. čtvrtině 19. století dochází oproti předchozímu období k zvyšování sňatkového věku mužů i žen. O dostupnosti sňatku by asi nejlépe mohl vypovědět počet lidí žijících v tzv. definitivním celibátu. Autorka si to uvědomila, nicméně s touto kategorií nepracuje správně – definitivní celibát nestačí dokumentovat absolutními počty, nýbrž je nutné ho počítat z celkové populace, přičemž věková hranice není v tomto případě 35, ale až 50 let. Část věnovanou demografickému vývoji doplňuje M. Skořepová i kapitolou o migraci, v níž provádí i cennou analýzu původu snoubenců, a dále kapitolou, v které si všímá socioprofesní stratifikace obyvatelstva. Tato část je vhodným úvodem k dalšímu vlastnímu výzkumu, jímž je charakteristika rodinných struktur.

Pro analýzu rodinných struktur autorka rozdělila usedlé obyvatelstvo do pěti sociálních kategorií, což doplňuje ještě o neusedlou složku obyvatelstva, k níž řadí podruhy a čeled'. Pro svůj výzkum autorka používá všeobecně rozšířenou tzv. Laslettovu typologii domácností, při jejímž použití se musela vyrovnat i s častým problémem aplikace této typologie na české prameny, totiž se zahrnováním čeledě a podruhů do domácností. M. Skořepová ukázala, že do svého domu přijímali čeled' a podruhy především vyšší sociální vrstvy, přičemž důležitá byla v tomto směru velikost vlastní hospodářovy rodiny a potřeba pracovních sil. Autorka svým výzkumem rovněž potvrdila, že průměrný počet členů domácnosti byl poměrně malý, což vyvrací dřívější mýtus o venkovských velkorodinách. Škoda jen, že jednotlivé tabulky nekomentuje trochu podrobněji, ne vždy je čtenáři na první pohled jasné, o čem jednotlivá data vlastně vypovídají. Velmi zajímavá je kapitola týkající se předávání usedlostí. M. Skořepová dochází k závěru, že hospodáři v Novém Rychnově měli tendenci ponechávat si vedení usedlosti až do své smrti a že dokázali odolávat tlaku svého nástupce na převzetí hospodářství. Toto zjištění můžeme brát jako impuls k dalším srovnávacím studiím, které by osvětlily, zda skutečně v tomto směru dochází ve venkovské rodině k takto výrazné změně. Zajímavý je rovněž výzkum chování vdov, které se dostaly po smrti svého manžela do čela domácností (s. 58-59). Autorčiny závěry zde potvrzují, že v průběhu první poloviny 19. století dochází v tomto směru k výrazné změně – ženy nejenže nabývají mnohem častěji než dříve práva spoluvlastnictví k usedlostem svých manželů, ale především tohoto práva skutečně využívají a nerozpakují se převzít vedení hospodářství.

Bakalářská práce M. Skořepové prokázala, že autorka je schopná pracovat s nevydanými prameny, kterých obsáhla značné množství i druhů. Velmi dobře se orientuje v sekundární literatuře, kterou dokázala – podobně jako prameny – zhodnotit. Práce nemá ani

žádné formální nedostatky, použitý způsob citací v poznámkovém aparátu je bezchybný.
Vzhledem k tomu, že autorka si osvojila i potřebné interpretační metody, lze její práci
doporučit k obhajobě s hodnocením výborně.

Alice Velková!

PhDr. Alice Velková, Ph.D.